

ONKRUID VERGAAT WEL

DE ACTUALITEIT VAN
JESUS' PARABELS

JOOP
SMIT

© 2021 Joop Smit

© 2021 Berne Media | uitgeverij abdi van berne

www.bernemedia.com

Uitgave in samenwerking met uitgeverij Halewijn nv, Antwerpen

www.halewijn.info

Redactie: Frieda Pruijm

Vormgeving omslag en binnenwerk:

Thomas van Staveren | Graphic Island

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

ISBN 978-90-8972-4304

NUR 703

INHOUD

Inleiding	5
1. Vanzelf (Marcus 4:26-29)	12
2. Als een mosterdzaadje (Marcus 4:30-32)	14
3. Een zaaier (Marcus 4:3-9)	16
4. Onkruid vergaat wel (Matteüs 13:24-30)	19
5. Een vijgenboom (Lucas 13:6-9)	23
6. Tijd van leven (Matteüs 6:25-34)	26
7. De kans van je leven (Matteüs 13:44-46)	30
8. Het loon van de angst (Matteüs 25:14-30)	33
9. Leiderschap (Lucas 17:7-10)	37
10. De grote en de kleine schuld (Matteüs 18:23-35)	40
11. Geduld (Matteüs 13:33)	43
12. Een op tien (Lucas 15:8-10)	45
13. Een rechter en een weduwe (Lucas 18:1-8)	47
14. Bruidsmisjes (Matteüs 25:1-12)	50
15. Onbeschaamd (Lucas 11:5-8)	53
16. Over God gesproken (Matteüs 7:9-11)	56
17. De mens wikt (Lucas 12:16-21)	59
18. Rentmeester gevraagd (Lucas 12:42-46)	62
19. Schuldhulpverlening (Lucas 16:1-8)	65
20. De poort en de kloof (Lucas 16:19-31)	69
21. Een feestmaal (Lucas 14:12-24)	73
22. De negenenegentig andere (Matteüs 18:12-13)	76
23. Te elfder ure (Matteüs 20:1-16)	78
24. Twee bidders (Lucas 18:9-14)	82
25. Een onvoltooid feest (Lucas 15:11-32)	86
26. Onderweg (Lucas 10:33-35)	91
Literatuur	95

1. VANZELF

Het is met het koninkrijk van God
als met een mens die zaad uitstrooit op de aarde:
hij slaapt en staat weer op, dag in dag uit,
terwijl het zaad ontkiemt en opschiet, ook al weet hij niet hoe.
Vanzelf brengt de aarde vrucht voort,
eerst de halm, dan de aar, en dan het rijpe graan in de aar.
Maar zo gauw het graan het toelaat,
slaat hij er de sikkel in, omdat het tijd is voor de oogst.

(Marcus 4:26-29)

Deze parabel beslaat een periode van ongeveer een half jaar. Er verlopen vier tot zes maanden tussen de dag dat de boer zijn land bezaait en de dag dat hij de volgroeide oogst kan binnenhalen. Hierbij gaat het om de wintermaanden, november tot mei, wanneer de regen valt. De parabel beschrijft het groeiproces dat in die periode plaatsvindt. De aandacht richt zich daarbij vooral op de vraag wie dit groeiproces tot stand brengt. Daarbij spelen twee acteurs een rol: de landbouwer en de aarde. De landbouwer wordt met nadruk op non-actief gesteld. Na het zaaien leeft hij gewoon zijn eigen leven verder, van dag tot dag. Hij weet niet hoe het zaad zich ontwikkelt, het gaat vanzelf zonder dat hij daar bemoeienis mee heeft. Tot aan de oogst draagt hij niets bij. Tegenover de inactieve boer staat de actieve aarde. Deze draagt het groeiproces, waarvan de voortgang in stappen wordt beschreven: ontkiemen, opschieten, vrucht voortbrengen, de halm, de aar, het rijpe graan in de aar. De aarde doet dit vanzelf.

De rolverdeling tussen de landbouwer en de aarde is op zijn minst eigenaardig. De boer levert wel degelijk een aanzienlijke bijdrage aan de oogst, zoals: het land omploegen, het bemesten en zo mogelijk irrigeren, onkruid verdelgen. En de aarde die zogenaamd vanzelf vrucht voortbrengt is daarbij volledig afhankelijk van voldoende regen. Hoezo gaat het allemaal vanzelf? Deze voorstelling

van zaken is goed beschouwd naïef en behoorlijk irritant.

Deze parabel wil iets verduidelijken over het koninkrijk van God. Het centrale en uitdagende 'vanzelf' verwijst naar de Schepper als degene van wie dit groeiproces afhankelijk is. Het gaat om de verhouding tussen de bijdrage van de mens en die van God. Veel ontwikkelingen die zich in een mensenleven voordoen, onttrekken zich aan de greep van de mens en gebeuren 'vanzelf', zijn van God afhankelijk. Dit leidt tot een dubbele boodschap. Enerzijds wordt de mens op zijn plaats gezet: mensen moeten hun maat kennen, ze hebben niet alles zelf in handen. Anderzijds betekent dit een hele verlichting: mensen zijn niet zelf voor alles verantwoordelijk, ze kunnen een aantal zaken die hen te machtig zijn loslaten en vol vertrouwen overlaten. In Psalm 127 klinkt dit aldus: 'Vergeefs is het dat je vroeg opstaat, je laat te ruste legt, je aftobt voor wat brood – hij geeft het zijn lieveling in de slaap.'

Ook los van de religieuze dimensie roept deze parabel belangrijke vragen op. Zelfredzaamheid lijkt in onze samenleving onderhand de hoogste waarde die moet worden nagestreefd. Autonomie, zelf controle hebben over je leven, wordt als het hoogste goed aangeprezen. De parabel plaatst vraagtekens bij dit overtrokken ego. Er is veel in je leven waarover je geen controle hebt en het is beter dat gewoon onder ogen te zien. Krampachtig alles in de hand te willen houden leidt maar tot stress. Het is gezonder om je eigen beperkingen te erkennen en een aantal zaken los te laten en gewoon te laten gebeuren. Veel gaat vanzelf goed zonder dat jij je er druk over maakt.

Maakbaarheid is een andere sleutelterm van onze tijd. De mens is het centrum van de aarde en wij zijn in staat om alle processen die daar plaatsvinden te beheersen en te sturen. De parabel neemt afstand van deze almachtsfantasie, herinnert ons aan onze menselijke maat en daagt ons uit tot bescheidenheid. Veel is niet maakbaar en kan het best met rust gelaten worden omdat het vanzelf goed gaat. Wij beheersen niet de aarde, maar zijn er een onderdeel van. Als zodanig dienen wij ruimte te laten voor de talloze vormen van leven waarmee wij de aarde delen. Wij zijn niet de maat van alle dingen, maar zijn opgenomen in een groots bestel dat vanzelf zijn gang gaat.

2. ALS EEN MOSTERDZAADJE

Waarmee kunnen we het koninkrijk van God vergelijken
en door welke gelijkenis kunnen we het voorstellen?

Het is als een zaadje van de mosterdplant,
het kleinste van alle zaden op aarde wanneer het gezaaid wordt.
Maar als het na het zaaien opschiet,
wordt het het grootste van alle planten en krijgt het grote takken
zodat de vogels van de hemel in zijn schaduw kunnen nestelen.

(Marcus 4:30-32)

De parabel wordt ingeleid met tweemaal dezelfde vraag. Dit zorgt voor een plechtstatig begin. We worden uitgenodigd om mee te denken en na te gaan waarmee wij het koninkrijk van God zouden willen vergelijken. Ook voor luisteraars of lezers in een ver verleden moet een mosterdzaadje het laatste geweest zijn waaraan ze dachten, gevraagd naar een gelijkenis voor het koninkrijk van God. Vergelijking met een mosterdzaadje dient immers stevast om aan te geven hoe klein iets is. Zo spreekt Jezus over geloof als een mosterdzaadje dat bergen kan verzetten. Als antwoord op de plechtige vragen aan het begin komt het spreekwoordelijk kleine mosterdzaadje als een grote verrassing. En daar blijft het niet bij, want vervolgens wordt de kleinheid van dit zaadje breed uitgemeten. Het is niet alleen een klein zaadje, maar 'het kleinste van alle zaden' en daar wordt dan nog eens ten overvloede 'op aarde' aan toegevoegd. Dit mosterdzaadje is kleiner dan klein, kleiner dan dit is nauwelijks voorstelbaar.

Dan groeit het zaadje op en wordt een grote plant. Maar dit is niet genoeg. De afmetingen van de plant worden sterk uitvergroet. Het zaadje groeit uit tot 'de grootste van alle planten'. Een grotere hoogte is niet mogelijk, maar voor uitbreiding in de breedte is er nog volop ruimte. De mosterdplant krijgt grote takken en daarmee de allure van een boom. Hij is zo hoog en breed dat de vogels van de hemel, van wijd en zijd, kunnen komen om er te nestelen.

De tegenstelling tussen het minuscule zaadje en de reusach-

tige, volgroeide plant is op een overdreven manier tot het uiterste doorgevoerd. Door deze presentatie wordt vooral de formidabele groeikracht van het minieme zaadje in beeld gebracht. Deze wonderbaarlijke groeikracht vestigt de aandacht op God, de Schepper, die het onooglijke zaadje met dit buitengewone vermogen heeft toegerust. Die God moet ook in staat worden geacht om op vergelijkbare wijze een klein initiatief te laten uitgroeien tot een grote, wereldwijde beweging. Want de aanvliegende vogels van de hemel suggereren dat het eerder om een dynamische beweging dan om een statisch rijk gaat.

Deze parabel doet denken aan Jezus en aan de beweging die zijn charismatische optreden op gang bracht. Het begon klein, in Nazaret, een gehucht dat niets voorstelde, en het groeide uit tot een wereldwijde schare volgelingen die zich door hem laten inspireren. Dit alles getuigt van een buitengewone groeikracht en de parabel suggereert dat deze aan God te danken is. De geleerde Gamaliël oppert een soortgelijk idee als de paar eerste leerlingen van Jezus ter verantwoording geroepen zijn door de Joodse overheid: 'Houd u afzijdig van deze mensen en laat hen begaan, want als het mensenwerk is wat ze nastreven, zal het op niets uitlopen, maar als het Gods werk is zult u niets tegen hen kunnen uitrichten, of het zou wel eens kunnen blijken dat u tegen God strijdt' (Handelingen 5:38-39).

Er zijn meer religieuze bewegingen die vanuit een klein, onaanzienlijk begin op een onwaarschijnlijke manier groot geworden zijn. Te denken valt aan Franciscus van Assisi, bijgenaamd *il poverello*, de armoedzaaier. Met een paar minderbroeders vormde hij de aanzet van een wereldwijde armoedebeweging. Of aan die paar studenten in Rome, die in het kerkje van Sant'Egidio bijeenkwamen om te bidden en sociaal werk te doen in de armste wijken van de stad. Ze vormden het begin van de Sant'Egidio-beweging, die zich al snel ook buiten Italië heeft verspreid.

Het blijft de vraag of de verrassende groeikracht van dergelijke bewegingen aan God te danken is. Te bewijzen valt er niets, maar de parabel confronteert ons wel met die vraag en houdt de optie van een dergelijke interpretatie uitdrukkelijk open.

3. EEN ZAAIER

Zie, een zaaier ging naar zijn land om te zaaien.
Tijdens het zaaien viel een deel van het zaad op de weg,
en de vogels kwamen en aten het op.
Een ander deel viel op rotsachtige grond,
waar maar weinig aarde was,
en het schoot meteen op
omdat het niet diep in de grond kon doordringen;
en toen de zon opkwam verschroeide het jonge groen,
en omdat het geen wortel had droogde het uit.
Weer ander zaad viel tussen de distels, en de distels schoten op
en verstikten het en het bracht geen vrucht voort.
Maar er waren ook zaadjes die in goede grond vielen
en wel vrucht voortbrachten: ze schoten op
en groeiden en droegen vrucht.
Sommige leverden het dertigvoudige op,
andere het zestigvoudige
en weer andere het honderdvoudige.

(Marcus 4:3-9)

Een akkerbouwer gaat naar zijn land. Hij draagt een zak met zaad om zijn schouders en begint met brede armgebaren het zaad uit te strooien over zijn omgeploegde akker. Met dit beeld begint de parabel. Het verhaal eindigt met het resultaat dat het werk van de zaaier oplevert: een overvloedige oogst. Tussen het zaaien en oogsten worden de uiteenlopende lotgevallen van het uitgestrooide zaad vermeld. De opbrengst van het zaad varieert afhankelijk van de diverse soorten grond waarin het belandt. Door het verhaal heen vormt de opbrengst een regelmatig opklimmende lijn die loopt van nul tot honderd. Het zaad dat op de weg valt kan niet eens ontkiemen, het wordt direct door de vogels opgepikt. Het zaad op de rotsachtige grond ontkiemt wel, maar verdort voortijdig bij gebrek aan voldoende wortel. Het zaad dat tussen de distels valt produceert wel een

halm maar, verstikt door de distels, draagt deze geen vrucht. Deze drie situaties van verlies worden gevolgd door drie winsituaties. Andere gedeeltes van het zaad leveren respectievelijk een dertigvoudige, een zestigvoudige of een honderdvoudige opbrengst op.

Met de presentatie van de diverse lotgevallen van het zaad is iets vreemds aan de hand. De aandacht is onevenredig verdeeld. De drie verliessituaties worden apart benoemd en in elk van de drie gevallen wordt de oorzaak waardoor het zaad geen vrucht voortbrengt beschreven, zelfs enigszins omslachtig. Daar staat maar een enkele winst situatie tegenover: het geval dat het zaad in goede grond valt. Daarbij wordt de opbrengst kortweg in drieën gesplitst: dertigvoudig, zestigvoudig, honderdvoudig. Deze onevenredige verdeling van de aandacht wekt de indruk dat het verlies veel groter is dan de winst en dat wel driekwart van het zaad zonder opbrengst verloren gaat. Hoe vreemd deze voorstelling van zaken is, blijkt nog duidelijker als wij de gewekte, negatieve, indruk confronteren met de feiten. Het gaat in de drie verliessituaties steeds om een heel kleine hoeveelheid zaad. Bij het zaaien op een Palestijnse akker valt er altijd wel wat zaad op een pad, een ondiep stukje grond of tussen wat opschietend onkruid. Zaaïen zonder dit geringe verlies is onmogelijk. Dit risico is gewoon van meet af aan ingecalculeerd. Verreweg het meeste graan valt op goede grond en levert een overvloedige oogst op. Of het honderdvoudige niet te mooi is om waar te zijn is omstreden. Aan deze positieve uitkomst worden weinig woorden besteed. Hij weegt niet op tegen de negatieve indruk van groot verlies die eerder is gewekt.

Wie is de zaaier en vanwaar deze opmerkelijke voorstelling van zaken? In Psalm 126 is de zaaier ieder mens en verbeeldt het zaaien en oogsten de gang van een mensenleven: 'Zij die in tranen zaaien, zullen oogsten met gejuich. Wie in tranen op weg gaat, dragend de buidel met zaad, zal thuis komen met gejuich, dragend de volle schoven.' Voor de parabel lijkt iets soortgelijks te gelden, hij brengt ons menselijk leven in beeld. De parabel houdt ons een spiegel voor en laat ons zien hoe wijzelf vaak in ons leven reageren. Kleine tegenvallers maken dikwijls grote indruk op ons. Ze nemen onze aandacht in

beslag en bederven onze levensvreugde. Maar ze horen er eigenlijk gewoon bij, zonder lichte tegenslagen kom je niet door het leven. In zekere zin zijn het niet meer dan bijverschijnselen, maar zo ervaar je het niet. En terwijl je je druk maakt over die kleine tegenvallers, heb je nauwelijks oog voor de zaken die goed lopen en voor de overvloed die het leven ondanks die geringe tegenspoed biedt.

Zo bezien houdt de parabel ons eigenlijk een lachspiegel voor. Hij wil ons bewustmaken van de belachelijke neiging die we hebben om ons over alle kleine tegenvallers geweldig druk te maken. Die opwinding is nergens goed voor, ze horen gewoon bij het leven. We zouden er beter aan doen meer aandacht te hebben voor de overvloed die ons geschonken wordt en deze voluit te waarderen. Lach eens om je eigen zwartkijkerij en tel vooral je zegeningen. Kijk eens wat vaker in deze verrassende spiegel.